

TÜRKİYE'DE ULUSAL ÇOCUK FORUMU VE ÇOCUK KATILIMININ ÖYKÜSÜ

Tasarım: www.comedyjo.web.tr > Baskı: Dumal Ofset Teli: 312 276 82 00

YENİLENMİŞ
İKİNCİ BASKI

Bu proje, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından Avrupa Birliği'nin mali katkısı ve UNICEF'in teknik desteği ile yürütülmektedir.

Bu yayında yer alan ifadeler Avrupa Komisyonu'nun ve UNICEF'in resmi görüşlerini temsil etmemektedir.

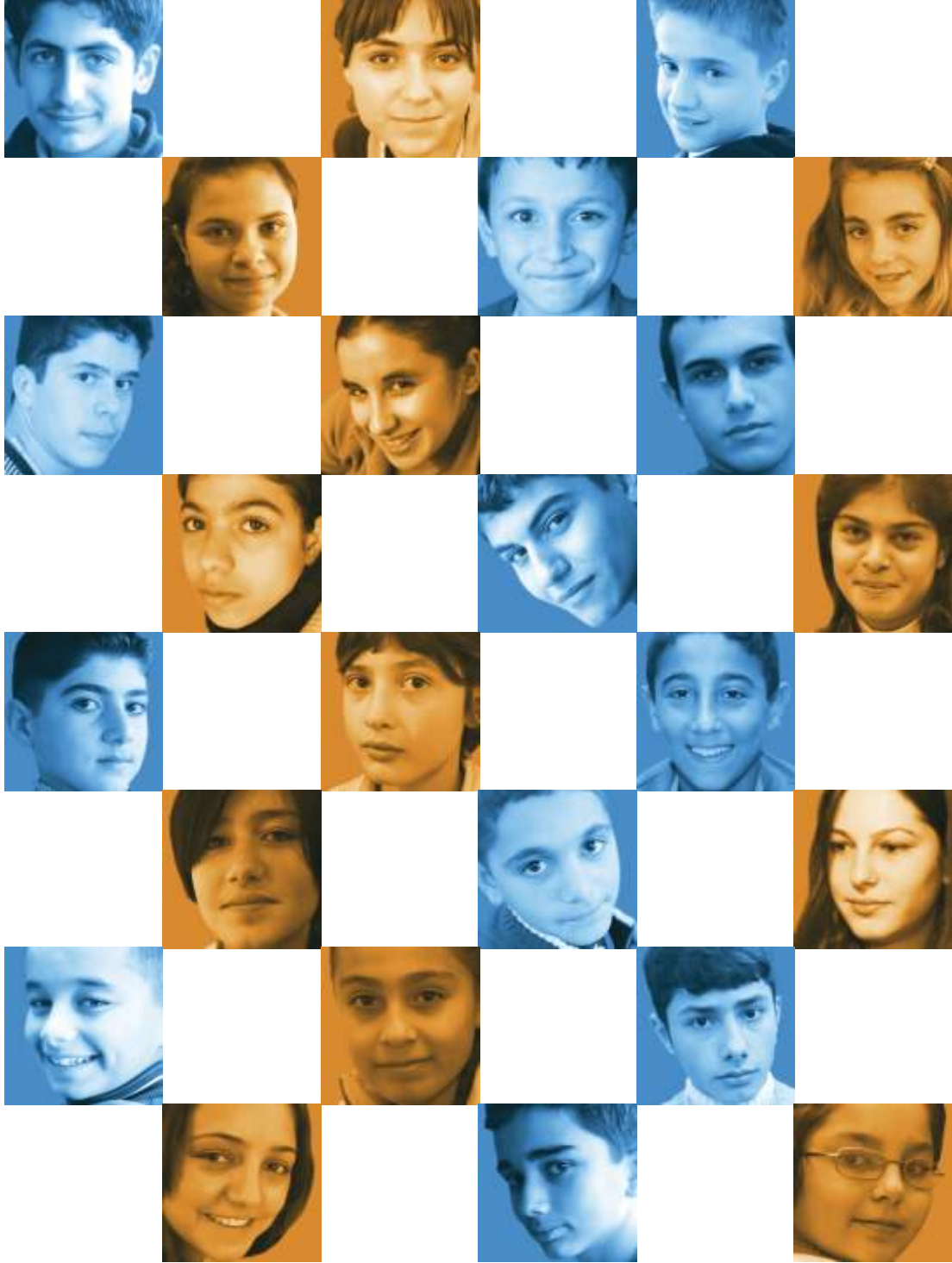

Bu proje Avrupa Birliği tarafından
finanslanmaktadır.

unicef

Bu proje, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından
UNICEF'in teknik desteği ile
yürütülmektedir.

Fotoğraflar: Rana Mullan ve UNICEF Arşivi

TÜRKİYE'DE ULUSAL ÇOCUK FORUMU VE **Çocuk Katılımının Öyküsü**

TÜRKİYE'DE ULUSAL ÇOCUK FORUMU VE Çocuk Katılımının Öyküsü

"Katılım kavramı, çocukların yaşamlarını etkileyen bütün alanlarda politika, program ve önlem geliştirilebilmesi için çocuklar ile yetişkinler arasında yoğun bir alış veriş kurulması ve çocukların katılımın anlık bir eylemden ibaret kalmayıp sürekliliğinin olması gerektiğini vurgular."

BM Çocuk Hakları Komitesi: Çocuğun Sesini Duyurma Hakkı üzerine Genel Yorum no. 12 (2009).

İÇİNDEKİLER

Önsöz Orçun Doğan	5
Giriş	7
Bölüm 1 : Çocuk Haklarının Desteklenmesi	8
Bölüm 2 : Çocuk Forumunun Doğuşu	10
Dünyaya Açılanlar	12
Bölüm 3 : Çocuklar için Bir Ses	13
Bölüm 4 : Birlikte Çalışma	14
Bölüm 5 : Çocuklar Çocukları Eğitiyor	18
Bölüm 6 : Yeni Soluklu Bir Kampanya	20
Bölüm 7 : TBMM'de Danışmanlık	23
Bölüm 8 : Faaliyetler Tufanı	26
Bölüm 9 : Sırada Ne Var?	28
Eşbaşkanların Bakışı	30
Önemli Tarihler	32

Önce Çocuklar: Çocuk Koruma Mekanizmalarının İl Düzeyinde Modellenmesi

ÖNSÖZ

1994 yılından bu yana çocuk hakları alanında çaba gösteren bir kişi olarak, katılım hakkını, hep diğer üç temel haktan bir parça üstüne tuttum. Bana kalırsa, yaşama, gelişme ve korunmaya giden yol, katılımın en eksiksiz biçimde sağlanmasından geçiyor.

Aslında, Çocuk Hakları Komitelerinin yaşamımda bu kadar önemli rol oynamış olmasının nedeni de bu. Düşüncelerimi ve inançlarımı özgürce savunmayı, bunları hiç korkmadan en üst düzeydeki kişilerin yanında bile dile getirmeyi öğrendim. "Yapamam, ben daha çocuğum" demek yerine, inanmışlığın ve birlikte çalışmanın bizi nasıl zafere taşıdığını gözlerimle gördüm.

Komitelerde ve Çocuk Forumları sırasında, gerek benim gerekse bu ülkede yaşayan başka çocuklar için pek çok şey değişti. Aramızdan kimileri yaşadığı ilin sınırları dışına ilk kez çıkıyor, Anıtkabiri, Cumhurbaşkanlığı Köşkünü ve Meclis binasını ilk kez görüyor, Cumhurbaşkanı ve bakanlarla tanışma fırsatını buluyordu. Edindiğimiz deneyimlerle, illerimizdeki kamu görevlilerini nasıl etkileyeceğimizi, taleplerimizi nasıl dile getireceğimizi ve sonuçları nasıl izleyeceğimizi, ters durumlarda ise sesimizi nasıl yükselteceğimizi öğrendik. Kimilerimiz için yaşam yeni bir yön aldı. Kimileri daha önce sokaklardaydı; şimdi okullarını bitirip iyi işler buldular. Okulu daha önce terk etmiş kimileri de yeni bir şevkle okula döndü. Başlarda çok sessiz duranlar sonra en ateşli konuşmacılar oldular.

Arkadaşlarımla birlikte Türkiye'de çocuk hakları alanında yaşanan değişim ve gelişme sürecine yakından tanık oldum. Ancak, bu süreçte edilgen izleyiciler olarak değil aktif katılımcılar ve değişim özneleri olarak yer aldığımızı da ekleyeyim. Artık yaşım ilerlediğinden şimdi görevimi komitelerde görev alan yeni arkadaşlara devrettim. Böyle olduğu halde, bugün bile gelişmelere öyle uzaktan bakmıyorum. Onlara yol göstermeye çalışıyorum, destek veriyorum ve işin bir yerinden tutup katkıda bulunmaları için onları özendiriyorum.

Bu süreçte hep birlikte el ele almamız gereken daha çok mesafe var. Eğer çocuklar için uygun bir dünya yaratmak istiyorsak, onların görüşlerini de almak gerekir. Kendileri için neyin uygun olduğunu ancak çocuklar dile getirebilirler.

Tüm Türkiye'deki çocuk hakları komitelerinde görev yapan değerli arkadaşlarım:

Çocuk forumlarını ve Komitelerini ciddiye alalım, özen gösterelim. Ülkemizin kalkınmasını istiyorsak, daha iyi bir ortamda yaşamayı arzu ediyorsak ve katılımcı demokrasinin yeşermesini öngörüyorsak, bütün bunlar belirleyici önemdedir. Sizler ise, bu işin temel taşlarısınız. Daha iyi bir Türkiye için mücadelemizi sürdürelim...

Orçun DOĞAN
Çocuk Hakları Komiteleri, İlk Ulusal Koordinatörü (2000 - 2001)

Çocukların kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerini dile getirememeleri durumunda, eğitim, sağlık ve korunma gibi haklarına gerekli saygının gösterilmesi de yetersiz kalacaktır.

GİRİŞ

İlk Ulusal Çocuk Kongresi'nin yapılmasının ve Türkiye'nin 81 ilinde ilk çocuk hakları komitelerinin kurulmasının üzerinden 10 yıl geçmiş bulunuyor. Bu komitelerin temsilcilerinden oluşan Çocuk Forumu da bu süre içinde yıllık toplantılar yaptı. İlk delegeler ve komite üyeleri artık çocukluk dönemlerini geride bıraktı; onlar çalışma yaşamına atılırken, yerlerini daha genç yüzler aldı.

Şimdi, zayıflayan bellekleri tazeleme, neler elde edildiğini değerlendirme ve başka neler yapılabileceğini düşünme zamanıdır. Elinizdeki broşürün amacı da budur. Broşür, Türkiye'de çocukların kendi adlarına gerçekleştirdikleri etkinliklerin geçmişini incelemektedir.

1. bölüm, Türkiye'nin BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme'yi onaylamasıyla başlayarak, çocuk hakları komiteleriyle Çocuk Forumu'nun oluşmasına uzanan etkinlikleri anımsatmaktadır. Daha sonraki bölümlerde Forumun gelişimi anlatılarak komitelerin çocuk hakları eğitimi ve 2006-2007 çocuk hakları tanıtım kampanyası dahil çeşitli etkinlikleri üzerinde durulmaktadır.

Son yıllarda yeni birçok gelişme yaşandı. 7. bölüm Çocuk Forumu ile TBMM'deki Çocuk Hakları İzleme Komitesi arasındaki işbirliğini

anlatmaktadır. Aynı bölüm ayrıca Çocuk Danışma Kurulu'nun sorumluluklarını ele almaktadır. 8. bölüm çocuk hakları komitelerinin kendi seslerini duyurmaları için olası diğer ortamları değerlendirmektedir.

9.bölümde çocukların ve gençlerin katılımı için yeni bir ulusal strateji geliştirilmesi konusuna değinilmektedir. Stratejinin oluşturulma amacı, çocukların ve gençlerin haklarına dikkat çekilmesi sürecine, daha fazla çocuğun ve gencin katılımını sağlamak, kendi sorunlarına ve başkalarının sorunlarına çözüm bulma süreçlerinde etkinliklerini artırmaktır. Broşür, işlevsel bir kronoloji ile son bulmaktadır.

Çocukların katılımı, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan haklar açısından temel bir öğedir. Çocukların kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerini dile getirememeleri durumunda, eğitim, sağlık ve korunma gibi haklarına gerekli saygının gösterilmeside olasılığı da sınırlı kalacaktır. Ne var ki, yetişkinlerin bu fikri kabul etmeleri her zaman kolay olmamaktadır. İnanıyoruz ki bu günün ve yarının çocukları kendi başarıları üzerinde yükseleceklerdir.

Tarihte en yaygın biçimde benimsenen insan hakları belgelerinden biri olan ÇHS bugüne dek 191 ülke tarafından onaylanmıştır

ÇOCUK HAKLARININ DESTEKLENMESİ

Çocuk Haklarına dair Sözleşme (ÇHS) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1989 yılında kabul edilmiştir. Sözleşme'nin imzalandığı gün olan 20 Kasım, bu tarihten sonra Dünya Çocuk Hakları Günü olarak kutlana gelmiştir. Türkiye bir sonraki yıl Eylül ayında Sözleşme'yi imzalayan 43. ülke olmuştur. Sözleşme Türkiye açısından uluslararası düzlemde 1995 yılında bağlayıcılık kazanmıştır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Hükümet tarafından ÇHS'nin Türkiye'deki uygulanmasını izlemekten sorumlu koordinatör kuruluş olarak belirlenmiştir.

SHÇEK, geçmişi Cumhuriyet'in ilk yıllarına dayanan köklü bir kamu kurumudur. Kurum, muhtaç duruma düşen çocuk, yaşlı, özürü vb. tüm ihtiyaç sahiplerine yönelik çeşitli hizmetler sunmaktadır. Bu kapsamda aile ve evlat edindirme hizmetleri, çocuk ve

gençlere yönelik rehabilitasyon hizmetleri, aynı-nakdi yardım hizmetleri, özürü ve yaşlılara yönelik hizmetler ve, çeşitli eğitim programları verilen hizmetler arasındadır.

SHÇEK'in sorumlulukları arasında, Türkiye tarafından BM Çocuk Hakları Komitesi'ne sunulacak Çocuk Haklarına Dair İlerleme raporlarının hazırlanması da yer almaktadır. Tarihte en yaygın biçimde benimsenen insan hakları belgelerinden biri olan ÇHS, bugüne dek 191 ülke tarafından onaylanmıştır. Sözleşme, ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı, yaşam, gelişme ve katılım haklarını temel almaktadır.

Sözleşme, cinsiyeti, dini, doğum yeri, ailesi veya toplumsal kökeni ne olursa olsun 18 yaşından küçük bütün kişiler için şu hakları öngörmektedir:

- **yaşama hakkı;**
- **tam olarak gelişme hakkı;**
- **zararlı etkilerden, istismar ve sömürden korunma hakkı;**
- **ve ailesel, kültürel ve toplumsal yaşama eksiksiz katılma hakkı.**

Daha ayrıntılı olarak ele alındığında ÇHS, hükümetlerin ve ana babaların rol ve sorumluluklarını, çocukların bir isme ve yurttaşlığa sahip olma; sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlerden yararlanma, insana yakışır bir yaşam standardına kavuşma; boş zaman, dinlenme ve eğlenme etkinliklerinden yararlanma ve özel yaşam haklarını ayrıntılı biçimde açıklamaktadır. ÇHS, çocukların uyuşturuculardan, cinsel ve ekonomik sömürden, silahlı çatışmalardan, işkenceden, özgürlüğü kısıtlayan uygulamalardan, kaçırılma, alınıp satılma ve kötü yola sürüklenme gibi eylemlerden korunmaları gerektiğini belirtmektedir. Rehabilitasyon hizmetlerine özel önem veren adil bir çocuk ceza adaleti sistemi öngörmektedir.

Bu arada, mülteci konumunda olanların, özürü çocukların, azınlıklara veya yerli gruplara mensup olanların, aileleri olmayanların ve özel gereksinimleri olanların hakları özel olarak vurgulanmaktadır. Bunlara ek olarak Sözleşme, çocukların düşünce, ifade, vicdan, din ve örgütlenme özgürlüklerini, bilgi edinme ve kendilerini ilgilendiren bütün konularda görüşlerini bildirme haklarını tanımaktadır.

Türkiye'de ülkedeki bütün çocukların sağlık ve eğitim durumlarını iyileştirmeye, özel koruma gereksinimi olan çocukların bu ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik politikalar sürdürmektedir. ÇHS, diğer ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de bu alanlarda daha ileri ve daha kapsamlı adımlar atılmasında katkı sağlamıştır. Çocukların kendilerini ilgilendiren her alanda olduğu gibi ÇHS'nin temel maddelerinden biri olan Çocuk Katılımı içinde düzenlemeler ve organizasyonlara yönelik çalışmalar devam etmektedir.

BM tarafından ÇHS'nin kabul edilışinden on yıl sonra, Çocuklar için Küresel Hareket'in bir parçası olarak, Türkiye de kendi Çocuk Hakları Tanıtım Kampanyasını başlatmıştır.

ÇOCUK FORUMUNUN DOĞUŞU

Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin (ÇHS) 10. yıldönümü yaklaşırken, tüm dünyada yürütölen kampanya ile hükümetlere çocuklara daha iyi bir dünya inşa etme sözleri hatırlatılmıştır. "Çocuklar için Küresel Hareket" in bir parçası olarak Türkiye kendi çocuk haklarını tanıtım kampanyasını başlatmıştır. Böylece, "çocuk hakları" kavramı, geniş kapsamlı olarak toplumun farklı kesimleriyle paylaşılmıştır. Bu süreçte çocukların görüşlerine düzenli olarak başvurulmuştur.

20-21 Nisan 2000 tarihinde gerçekleştirilen 1. Ulusal Çocuk Kongresi'nin hazırlıkları bu ortamda başlamıştır. 81 ilin her birinde, yetişkinler ve çocuklar olmak üzere iki çocuk komitesi oluşturulmuştur.

Yetişkin komiteleri, İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve il Sağlık Müdürlüklerinden; ildeki polis ve jandarma teşkilatlarından, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonundan, sosyal güvenlik kurumlarından, savcılık ve belediyelerden yetkili kişilerle birlikte, üniversite ve yüksek okullar, ticaret ve sanayi odaları, barolar, medya ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinden oluşmaktadır.

Çocuk komitelerine, aileleri yanında yaşayan çocuklar, engelliler, korunma ve

bakım altındaki çocuklar, sokakta yaşayan ve/veya çalıştırılan çocuklar vb. olmak üzere değişik kesimlerden katılım sağlanmaktadır. Yetişkinler ve çocuklardan oluşan komiteler SHÇEK'in eşgüdümünde Ulusal Kongre'nin ele alması gerektiğini düşündükleri öncelikli konuları ve çözüm önerilerini belirlemiştir. Çocuk komiteleri tarafından hazırlanan raporlar güncel bütün toplumsal sorunları kapsamış olup "okullardaki ve evdeki şiddet; deprem kuşağındaki binaların yetersizlikleri; oyun alanları olmayışı; yetişkinlerin ve medyanın çocukların esenliği ile ilgili konulara duysuz kalmaları; engelli çocukların akranları tarafından dışlanması; sokaklarda yaşayan/çalıştırılan çocukların potansiyel suçlular olarak görülmesi; çocukların dinlenip eğlenecek boş zamanları olmayışı ve sınavların getirdiği ağır yük" işlenen konular arasındadır.

Ulusal Kongre çalışmalarına Türkiye'nin 81 ilinin her birinden bir çocuk ve bir yetişkin temsilci, akademisyenler, STK'lar, kamu kurumlarının ve uluslararası kuruluşların temsilcileri ve medya mensuplarından oluşan 700 kişi katılım sağlamıştır. Kongre sonucunda yetişkinler ve çocuklar tarafından kaleme alınan iki ayrı bildirge, dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e sunulmuştur. İki bildirgede de,

Türkiye'de ÇHS'nin yaşama geçirilmesi ve çocukların yaşamlarının iyileştirilmesine yönelik tavsiyelerden oluşan uzun bir liste yer almıştır.

Ulusal Kongre'nin bir başka önemli sonucu da, çocuk katılımcıların, ülkenin dört bir yanından çocukları bir araya getiren bu etkinliğin süreklilik kazanmasını istemelidir. Bir başka deyişle, her yıl 20 Kasım'da, Dünya Çocuk Hakları Günü etkinlikleri

kapsamında bir Forum düzenlenmesini talep etmişlerdir.

Bu talep doğrultusunda SHÇEK Genel Müdürlüğü, 7 ay sonra BM Çocuk Fonu'nun (UNICEF) da desteğiyle ilk Ulusal Çocuk Forumunu düzenlemiştir.

DÜNYAYA AÇILANLAR

Cem İnce

Çocuk Hakları Komitelerinin ve Ulusal Çocuk Forumu'nun etkilerinden biri, Türkiye'deki çocukların uluslararası alanda da çok iyi temsil edilmelerini sağlamak olmuştur. Dört yıl önce bir arkadaşım sayesinde 2nci İstanbul Çocuk Kurultayı hazırlıkları sırasında çocuk hakları çalışmalarına başlayan Cem İnce, Çocuk Forumu'na İstanbul delegesi olarak katıldıktan sonra, 2009 yılı Ekim ayında SHÇEK Genel Müdürlüğü koordinesinde oluşturulan Türk Heyetiyle birlikte, BM ÇHS'nin 20. Yıldönümü etkinliklerine katılmak üzere Cenevre'ye gitmiştir. Cem'in izlenimlerini aktarıyoruz:

“Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 20inci yıldönümü nedeni ile dört gün üç gece hem yetişkinlerle hem de çeşitli ülkelerden gelen çocuklar olarak kendi aramızda değişik konularda oturumlar yaptık ve kendi ülkemizdeki çalışmalarını anlattık. Hemen hemen her ülke çocuk hakları konusunda çalışma yapıyor, ama Türkiye'nin, diğer ülkelere göre - hatta gelişmiş ülkelere göre - çocukların fikrinin alınması bakımından başarılı olduğunu düşünüyorum. Orada yetişkinler kendilerini çocukların yerine koymaya çalışsalar da çocukları bizim kadar çalışmalara katılmamışlardı. Yaptığımız işin önemini anladım, devletimizin - SHÇEK'in - ilgisinin değerini gördüm. Bu arada farklı ülkelerden insanlarla konuşmuş oldum, kendimi geliştirdim, çok güzel bir dört gün geçirdik.”

2002 yılında Birleşmiş Milletlerin çocuklarla ilgili olarak New York'ta düzenlediği Özel Oturumuna katılan Mehmet Yeşilyurt ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bu toplantıda ülkemizin çocukları ve hakları için verdiğimiz uğraşların ne kadar önemli olduğunu kavradım. Öyle ki bizim Türkiye'de artık rutin saydığımız kimi işlere başka pek çok ülkede daha hiç başlanmamıştı.”

Ve Mehmet şöyle devam ediyordu: “Daha on

dört yaşındayken böyle bir toplantıya katılma deneyimi, gerek kendime güven, gerekse sorumluluklarımı üstlenmem açısından bana çok şey kazandı. Türkiye'ye döndüğümde ulusal çocuk hakları koordinatörü olarak görev yaptım. Bu deneyim bende sadece hoş anılar bırakmakla kalmadı... İyi bir yurttaş ve genç, dahası geleceğin bir babası olarak, bundan sonraki başlıca görevim öğrendiğim ne varsa bunları uygulamak olacaktır.”

Her yıl 20 Kasım'da gerçekleştirilen Ulusal Çocuk Forumları, çocukların kendi haklarıyla ilgili bilinç ve duyarlılığı artırma çabalarında odak noktası haline geldi.

ÇOCUKLAR İÇİN BİR SES

Türkiye yeni binyıla yeni bir oluşumla girmişti: **Ulusal Çocuk Forumu.**

Çok geçmeden bu forum, çocuklar arasındaki iletişimin ve çocukların kendilerini dile getirmelerinin önemli bir kanalı olarak yerleşiklik kazandı.

2000 yılındaki Çocuk Forumuna katılan 81 delege forumun temasını “katılma hakkı” olarak belirledi. Çalışma grupları iki gün boyunca “eğitimde katılma hakkı”, “ailede katılma hakkı”, “sağlıkta katılma hakkı”, “yasamada katılma hakkı” ve “medyada katılma hakkı” gibi başlıklar üzerinde durdular. Bu çalışma sonucunda ortaya çıkan bir dizi eylem planı, dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e sunuldu.

2001 yılında yapılan 2. Ulusal Çocuk Forumu “Çocuklar için Evet” bildirisinde yer alan 10 noktaya odaklandı. Bu bildiri, Çocuklar için Küresel Hareket tarafından hazırlanmıştı ve dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar insanlardan bu bildirgeyi imzalamaları isteniyordu. Türkiye bu kampanyada 16 milyon imza verdi. Bu sayı, Brezilya dışında diğer bütün ülkelerdekinden daha yüksek bir rakamdı.

On nokta ise şöyle sıralanmaktaydı:

- **Önce çocuklar**
- **Yoksulluğun ortadan kaldırılması**
- **Çocuklara yatırım**
- **Hiçbir çocuğun kenarda bırakılmaması**
- **Her çocuğa gerekli bakımın sağlanması**
- **Her çocuğun eğitim görmesi**
- **Çocukların zararlı etkilerden ve sömürüden korunması**
- **Çocukların savaştan korunması**
- **HIV/AIDS'e karşı mücadele**
- **Çocuklara kulak verilmesi ve katılımlarının sağlanması**
- **Dünyamızın çocuklar için korunması.**

2002 yılında yapılan BM Özel Çocuk Oturumuna dünyanın her yanından hükümetler, sivil toplum kuruluşları ve çocuklar katıldı. Özel Oturum, çocuk haklarının yaşama geçirilmesinde alınan mesafeyi

değerlendirdi ve “Çocuklar için Uygun bir Dünya” başlığını taşıyan bir bildiri yayınladı. BM oturumuna katılan Türkiye delegasyonunda çocuk temsilciler olarak Simge Haznedaroğlu ve Mehmet Yeşilyurt yer aldı.

2002 yılı Kasım ayında yapılan üçüncü Ulusal Çocuk Forumunda, delegelerin seçtikleri tartışma başlıkları “Kaliteli eğitim”, “Sağlıklı yaşam”, “Sömürü ve şiddetin önlenmesi” ve “HIV/AIDS'e karşı mücadele” idi. Bunlar, aynı zamanda, Türkiye'nin BM Özel Oturumu sonuçları doğrultusunda hazırlamakta olduğu Çocuklara Yönelik Ulusal Eylem Planı'nın da ana başlıklarıydı. Böylece Forum, Eylem Planı'nın her bölümü için görüş ve önerilerini de dile getirmiş oldu.

Dördüncü Ulusal Çocuk Forumu (2003) bir yıl önce gündeme getirilen konuların takibiyle ilgilendi. Forum katılan kız ve erkek çocuklar, kız çocukların eğitimi, bağışıklama, “Alo 183” Aile, Kadın, Çocuk, Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı ve büyüme çağındaki çocuklarda iyot yetersizliği bozukluklarının önlenmesi açısından iyotlu tuz tüketimi gibi konuları ele aldılar.

Delegeler ayrıca bu konulardaki bilinç ve duyarlılık düzeyini geliştirmek üzere iller düzeyinde uygulanacak eylem planları hazırladılar. Hazırlanan eylem planları, imza kampanyaları, afişleme ve el ilanları dağıtımı, okullarda tartışma toplantıları, sahne oyunları, yerel basınla iletişim ve kompozisyon, şiir ve resim yarışmaları gibi etkinlikler öngörmekteydi.

Çocuk Forumunda ilk dört yıl boyunca her il bir delegeyle temsil edildi ve delegeler tek bir ulusal koordinatör seçtiler. 2004 yılından itibaren ise her ilde iki delege - bir kız, bir erkek - seçilmeye başlandı. Aynı şekilde Forum da iki koordinatör seçmeye başladı - yine bir kız ve bir erkek. Bu değişiklik sayesinde kızların ve erkeklerin eşit şekilde temsil edilmeleri sağlanarak Forumun ülkedeki çocukların içinde buldukları koşulları ve sahip oldukları sorunları daha da isabetli bir şekilde yansıtmaya yardımcı oldu.

Çocuk hakları komitelerinin üyeleri yıllar boyunca değişmekle birlikte katılımcı çocukların cinsiyet ve çeşitli çocuk grupları açısından karma bileşime dikkat edilmektedir ve bu da komitelerin en güçlü yanlarından birini oluşturmaktadır.

BİRLİKTE ÇALIŞMA

1999 – 2000 döneminde, Ulusal Çocuk Kongresi öncesinde her ilde kurulan çocuk hakları komiteleri Kongre tamamlandıktan sonra çalışmalarına son vermemiş, sonuçta Çocuk Forumu oluşturulmuştur. Böylece İl Komiteleri ile ulusal çocuk forumları arasında doğrudan bir çalışma metodu biçimi ortaya çıkmıştır.

Komitelerin görevi, Forum tarafından belirlenen eylem planlarını uygulamaktır ve komiteler sağladıkları gelişmeler konusunda rapor verme durumundadır. Böylece Türkiye, çocuk katılımı açısından tüm ülkeye yayılan bir örgütlenmeye kavuşmuştur.

Komiteler, 18 yaşını tamamlamış üyelerin yerine daha çok sayıda yeni kız ve erkek çocuk alarak üyelerini yenilemektedir. Üye sayısının artırılması, komitelerin önündeki öncelikli işler arasındadır. Bununla birlikte, katılım bütünüyle gönüllülük esasına dayanmaktadır ve ilden ile değişmektedir.

Çocuk hakları komitelerinin üyeleri yıllar boyunca değişmekle birlikte katılımcı çocukların cinsiyet ve çeşitli çocuk grupları açısından karma bileşime dikkat edilmektedir ve bu da komitelerin en güçlü yanlarından birini oluşturmaktadır. Okullarına devam eden öğrencilerle aileleriyle birlikte kalanların yanı sıra, özürli çocuklar, çalışan çocuklar, sokaklarda

yaşayan ve/veya çalıştırılan ve sosyal hizmet kuruluşlarında kalan çocuklar komitelerde yeterli bir temsile sahiptir.

Yukarıda bahsedilen durum her yıl Çocuk Forumuna katılan delegelerin bileşiminde de görülmektedir. Demokratik mekanizmaların eksiksiz biçimde kullanılması daha en baştan öngörülmüştür. Buna göre, çocuk hakları komiteleri, kendi başkanlarını ve kendilerini temsilen Çocuk forumuna katılacak delegeleri seçmektedir. İki koordinatörün işlevi son derece önemlidir ve bu koordinatörleri seçmek üzere gerçekleştirilen seçimler her zaman dostane ama aynı zamanda giderek daha rekabetçi bir havada gerçekleşmektedir. Çocuk Forumu her iki yılda bir,

lobi ve propaganda faaliyetlerinin eşlik ettiği renkli bir yarışmaya tanıklık etmektedir. Yarışma, tümüyle çocukların inisiyatifinde geliştirilen uygulamalara ve prosedürlere göre gerçekleştirilmektedir.

2004 yılından itibaren ise iller biri kız biri erkek olmak üzere iki delege seçmektedir. Bunun bir uzantısı olarak, forum delegeleri de biri kız biri erkek olmak üzere iki koordinatör belirlemektedir. Yapılan bu değişiklik, kız ve erkek çocukların eşit temsili sağlanmış, böylece forum ülkedeki çocukların durumunu ve duyarlılıklarını daha iyi yansıtmaya başlamıştır. Çocuk hakları komiteleri üyeleri ve Çocuk Forumu delegeleri açısından bütün bunlar büyük bir deneyim oluşturmuştur. Böylece çocuklar, başka türlü belki de hiç karşılaşmayacakları diğer çocuklarla birlikte çalışmış, arkadaşlıklar kurmuştur. Çocuklar, ayrıca geniş topluluklara hitap etmeyi, kamu görevlilerine görüşlerini ifade etmeyi ve tartışmayı öğrenmişlerdir. Çocukların önemli bir bölümü, kendilerine olan güvenlerinin arttığını belirtmiştir. Bu çocuklar, komiteler ve Forumlarda yaptıkları çalışmalar sayesinde, kamusal yaşamda daha fazla rol oynamaya başlamışlardır.

Örneğin, şiddet olaylarını önlemek için bizzat müdahalede bulunmak veya bakkalarda iyotlu tuz satılıp satılmadığını bizzat denetlemek gibi. Bu çocuklardan birçoğu ayrıca kişisel durumları açısından da kazanımlar sağlamışlardır. Örneğin, çalışmakta olan çocuklar yeniden okula dönerek lise diploması almışlar, kimileri de kamu hizmetlerinde ve halkla ilişkilerde görevler üstlenmişlerdir. Çocuk hakları komiteleri ve Çocuk Forumu çocukları yalnızca birlikte çalışmaya özendirmeyle de kalmamıştır. İlginçtir ki, bu çocuklar ayrıca yetişkinler arasındaki işbirliğine de katkıda bulunmuşlardır. Forumun örgütlenmesi ve komitelerin çalışması çeşitli kamu kurumları arasında gerek ulusal düzeyde gerekse yerel ölçekte yoğun işbirliğini gerektirmektedir. Burada, İçişleri Bakanlığı önemli bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Tayinleri Bakanlık tarafından yapılan valilerin çocuk hakları komitelerinin çalışmalarını kolaylaştırıcı rolleri düşürüldüğünde, bu önem daha iyi anlaşılmaktadır.

*X. Çocuk Forumu,
18-20 Kasım 2009, Ankara*

Çocuk hakları eğitimi, hem çocuğun hakları konusunda bilgiyi, hem de çocukların gündelik yaşamlarında bu haklardan yararlanmalarını sağlayacak becerileri öngörmektedir.

ÇOCUKLAR ÇOCUKLARI EĞİTİYOR

2004 yılındaki beşinci Çocuk Forumunun tek yeniliği bu kez her ilden iki delegenin katılması değildi. Ayrıca, bu forum, ilk planda çocuk hakları eğitimine odaklanan ilk forum olma özelliği de taşıyordu.

Forumdan iki hafta önce 16 ilden daha büyük yaşlardaki (14-17) çocuk delegeler Ankara'da yapılan 3 günlük bir çalıştayda çocuk hakları eğiticileri olarak eğitim aldılar. Bu çalıştayda SHÇEK Genel Müdürlüğü ve UNICEF tarafından geliştirilen eğitim modülü kullanıldı. Ardından, Forum sırasında bu çekirdek grup diğer delegelere çocuk hakları eğitimi verdi.

Artık kendi eylem planlarına sahip olan kız ve erkek çocuklar geldikleri illere dönerek çocuk hakları konusunda öğrendiklerini il komitelerindeki diğer üyelere, okullarındaki ve mahallelerindeki arkadaşlarına aktardılar.

Eğiticilerin eğitimi çalıştayı Ocak 2005'te bir kez daha tekrarlandı. Sonuç olarak her ilden bir çocuk diğerlerine çocuk hakları eğitimi verebilecek duruma geldi. Çocuk hakları eğitimi 2005 yılındaki 6. Ulusal Çocuk Forumu'nun da ana teması oldu.

Çocuk Forumlarının ve çocuk hakları komitelerinin yürüttükleri çalışmalar sayesinde binlerce çocuk, çocuk hakları ile ilgili eğitim almıştır. Eğitim, bugüne dek Türkiye'nin 81 ilinin tamamında uygulanmaya devam etmiştir. Çocuk hakları eğitimi, hem çocuğun hakları konusunda bilgiyi, hem de çocukların gündelik yaşamlarında bu haklardan yararlanmalarını sağlayacak becerileri öngörmektedir. Eğitim modülünde iletişim becerileri, etkili öğrenme yöntemleri, duyguların dışa vurumu, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve

uyuşmazlıkların çözümü gibi alanlarla ilgili öğeler yer almaktadır. Çocuklardan alınan geri bildirim üzerine 2005 yılı itibarıyla bunlara şiddetten korunmayla ilgili bir öge daha eklendi.

Çocuk Hakları Eğitimi, Çocuk Forumunu dönüştürmüştür. Önceki çocuk forumları, çocuklara ilişkin konuların tartışılıp bu konulara karar vericilerin ve kamuoyunun dikkatinin çekildiği bir nitelikte iken, sonraki forumlar çocukların kendi adlarına nasıl fiilen harekete geçeceklerini öğrendikleri bir etkinlik haline gelmiştir.

Düzenleyicilerinin sözleriyle, çocuk forumları, bir "kapasite geliştirme" etkinliğine, "bilinç ve duyarlılık yaratma" çalışmasına dönüşmüştür.

Çocuk hakları alanındaki eğitim, 4. bölümde de söz edildiği gibi katılımcıların özgüvenlerinin gelişmesine hiç kuşkusuz katkıda bulunmuştur. 2006 yılında gerçekleşen yedinci çocuk forumunda, delegeler yeni kazandıkları özgüveni ve iletişim becerilerini test edecekleri bir kampanyanın hazırlığı içindeydiler.

2006 ve 2007 yıllarında çocuk hakları ve çocukların katılımıyla ilgili olarak bizzat çocuklar tarafından kampanyalar düzenlenmiştir. Cumhurbaşkanı Gül'le gerçekleştirilen resmi görüşmede unutulmaz anlar yaşandı.

YENİ SOLUKLU BİR KAMPANYA

2006 Çocuk Forumunda atölye çalışmalarının, drama gruplarının, spor ve sanat faaliyetlerinin yanı sıra çocuk eğitimiyle ilgili oturumlara da yer verildi. Ancak asıl vurgulanması gereken nokta, başlatılan yeni kampanyaydı. Çocuk haklarıyla ilgili bilinç ve duyarlılığı geliştirmek, çocukların karar alma süreçlerine her düzeyde katılımını artırmak amacıyla taşıyan kampanya bizzat çocuklar tarafından tasarlanıp yürütülecekti.

Kampanya bütünüyle çocuklar tarafından yönetilecekti. Zaten kampanyada yer alan 25 ilden gelen çocuklar daha önce İstanbul'da kampanya stratejileri hakkında bir atölye çalışmasına katılmış ve kampanya eylem planları hazırlamışlardı. 20 Kasım 2006'da – Dünya Çocuk Hakları Günü – yaklaşık 300 çocuk ve kamu görevlisinden oluşan bir kalabalık Ankara'daki Türkiye Büyük Millet Meclisi (Parlamento) binasındaki bir toplantı odasını doldurarak "Çocuk Hakları Tanıtım Kampanyası"nı başlatmış oldu.

Takip eden on iki ay boyunca Amasya, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Çorum, Diyarbakır, Düzce, Erzincan, Gaziantep, Hakkâri, İçel, İstanbul, Karaman, Kayseri, Kırşehir, Konya, Manisa, Ordu, Sivas, Tekirdağ, Trabzon, Uşak, Yalova ve Van illerinde pek çok faaliyet gerçekleştirildi.

Çocuk hakları komiteleri, ellerinde bulunan temel ofis araçları ve ufak nakdi bağışlarla broşürler, posterler, tişörtler, şapkalar, kupalar ve gazeteler basıp dağıttılar. Yarışmalar, yürüyüşler, sergiler, tiyatro gösterileri, piknikler, fener alayları ve yelkenli yarışları düzenlediler. Uçurtma uçurdular, ağaç diktiler. Film çektiler, resmi görevlileri ziyaret ettiler, televizyona çıktılar ve yerel festivallerde stantlar kurdular. Bazı komiteler özel sponsorluklar sağladı ve hatta bu çabalarının etkilerini ölçmek için anketler düzenlediler. Tutukevlerindeki

çocuklarla, engelli çocuklarla, sokakta yaşayan çocuklarla, kurumlarda kalan çocuklarla, özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklarla ve okula gitmeyen çocuklarla işbirliği yapmak için her türlü çabayı gösterdiler. Bu yolla sadece bilinç ve duyarlılığı – hem çocuklar hem de yetişkinler arasında – artırmayı değil, aynı zamanda eğitim alabilme, nüfus kaydına sahip olma, madde bağımlılığı, depreme hazırlıklılık ve trafik gibi yıkıcı sorunların çözümüne katkıda bulunmayı da amaçladılar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından bir Çocuk Hakları İzleme Komitesi kurulması kararı alındığında, bunu ilk öğrenenler arasında Çocuk Forumu delegeleri de yer aldı.

TBMM'DE DANIŞMANLIK

Çocuk Forumu ilk gelişim dönemini geride bıraktıkça kendini giderek daha fazla TBMM ile temas halinde buldu. Bunun tohumları 2006 yılındaki yedinci Forum esnasında, Çocuk Hakları Kampanyası TBMM binasında yaklaşık otuz tane milletvekilinin katılımıyla başlatıldığında ekilmişti. Söz konusu etkinlikte Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın mesajı okunmuş ve TBMM sözcü vekili Sayın Nevzat Pakdil tarafından bir konuşma gerçekleştirilmiştir.

TBMM binasının merdivenlerinde fotoğraf çekimi artık olağan bir etkinlik haline gelmiş durumda. Ancak bu ziyaretlerden daha önemlisi, TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi'nin kurulmasında ve işleyişinde çocukların oynadığı roldür. Bu Komitenin kuruluşu, 2008 yılında dokuzuncu Çocuk Forumunun delegelerini içeren heyecanlı bir dinleyiciler topluluğu karşısında TBMM sözcüsü Köksal Toptan tarafından ilan edilmiştir. Komitenin ilk başkanı, Profesör Cevdet Erdöl olmuştur.

Türkiye'de ombudsmanlık ya da çocuk ombudsmanlığı bulunmadığından dolayı çocuk hakları uygulamalarının izlenmesi işinin büyükçe bir kısmı Komitenin omuzlarına yüklenmiş durumdadır. Bu Komitenin amacı ülkenin her yanından bilgi toplamak ve işlemek ve ayrıca hükümetin, devlet kurumlarının ve TBMM'nin durumu düzeltmek üzere harekete geçmesini sağlamaktır. TBMM Komitesine posta

adresinden (**TBMM Eski Personel Binası 2. Kat, 06543 Bakanlıklar, Ankara**), telefonla (**0312 420 52 99**) veya elektronik posta (**cocukhaklari@tbmm.gov.tr**) yoluyla ulaşılabilir.

Komite 2009 yılında çocukların istekleri doğrultusunda interaktif bir web sitesi (www.cocukhaklari.gov.tr) kurmuştur. Bu web sitesi çocukların - ve çocuklarla çalışan yetişkinlerin - Komite üyeleriyle özel olarak temas kurmalarını kolaylaştırmıştır. Web sitesinde aynı zamanda Komitenin çalışmaları ve Türkiye'deki çocuk hakları hakkında bilgiler de yer almaktadır.

Web sitesi 2009 yılında gerçekleştirilen ve Çocuk Hakları Sözleşmesinin yirminci yıl dönümüne isabet eden onuncu Çocuk Forumu esnasında yayına başlamıştır.

Bir kez daha çocuklar, birlikte çalışmak konusunda yetişkinleri teşvik etmiş oldu. Çocuk hakları komiteleri, SHÇEK Genel Müdürlüğü'nün başkanlık ettiği ve İçişleri, Sağlık, Milli Eğitim, Çalışma, Adalet Bakanlıkları, STK'lar, Belediyeler, Jandarma, Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye İstatistik Kurumu ve yayın ve spordan sorumlu kamu kurumlarından gelen temsilcilerden oluşan bir teknik komitenin desteğini aldı. Kampanya aynı zamanda UNICEF, Avrupa Birliği ve dondurma imalatçısı Algida firması tarafından da desteklendi.

Son olarak, delegeler elde ettikleri başarıları gösterme ve başkalarının deneyimlerini paylaşma şansını 2007 Çocuk Forumunda elde ettiler. Ankara yakınlarındaki Kızılcahamam'da Forumun düzenlendiği otelin lobisi fotoğraflardan, gazete kupürlerinden ve kampanyayla ilgili olarak hazırlanan ticari malzemelerin sergilendiği

stantlarla dolup taşıdı. Resmi oturumlar esnasında çocuklar sağladıkları ilerlemeye ilişkin raporlarını sunarken karmaşık ve gelişkin slâyt gösterimleri gerçekleştirdiler. Çocuk Forumunun eş başkanları olan Rifat Cankat ve Hazal Hürman, çocukların müzakere edebileceklerini, iletişim kurabileceklerini ve kendileriyle ilgili karar alma süreçlerine katılabileceklerini gösterdiğini söylediklerinde, orada bulunan herkesin duygularını özetlemiş oldular.

Çocukların bu çabaları üst düzey bir teşvikle ödüllendirildi. 19 Kasım 2007'de Çocuk Forumuna katılan 81 kız ve 81 erkek çocuk, Ankara'daki Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından kabul edildi. Böylece Çocuk Hakları Komitesi'nin temsilcileri, yaptıkları çalışmaları Türkiye Cumhuriyeti'nin mevcut Cumhurbaşkanı'na sunma olanağını ilk kez yakalamış oldular.

TBMM'nin yeni başkanı Mehmet Ali Şahin, Forum delegelerine böylesi bir yenilikte payı olmasından dolayı ne büyük gurur duyduğunu söylemiştir.

Sitenin tasarlanması ve hazırlanması aşamalarında **Çocuk Danışma Kurulu** aracılığıyla çocuklar da yer almıştır. Bu Kurul, 2008 yılında kurulmuş olup İl Çocuk Hakları komitelerinde aktif olarak çalışan, ve kendilerini ifade edebilen on altı çocuktan oluşmuştur. Ulusal çocuk hakları komitesinin mevcut iki koordinatörü bu kurulun doğal üyesidir. Her biri farklı illerden gelen diğer üyeler ise çocuk hakları komitelerinin en aktif üyeleri arasından seçilmektedir. Herhangi bir üye "emekliye ayrıldığında", onun yerine geçmesi için istekli adaylar arasından seçim yoluyla başka bir Çocuk Forumu delegesi belirlenmektedir.

Çocuk Danışma Kurulu, TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi'nin web sitesinin kurulması ve işleyişinde Komite üyeleriyle yaptıkları işbirliğinin yanı sıra yeni ulusal çocuk katılımı stratejisinin geliştirilmesi sürecinde de yer almıştır (Bakınız Bölüm 9). Ayrıca, Türkiye Barolar Birliği, çocuk haklarıyla ilgili bazı broşür ve posterler hazırladıktan sonra Kuruldan bu malzemelerin çocuklar için anlaşılır olup olmadığı konusunda görüş vermesini talep etmiştir. 2010 yılı Haziran ayında ise Kurul üyeleri, çocukların katılımıyla ilgili bir el kitabının hazırlanmasına katkıda bulunmaları amacıyla UNICEF tarafından İstanbul'da düzenlenen bir uluslararası toplantıya davet edilmişlerdir.

Komiteler ve Forum, son üç yıl içinde ülkenin bütünüyle ve hatta dünya ile daha yoğun bir karşılıklı etkileşim içine girmiştir.

FAALİYETLER TUFANI

Çocuk hakları komitelerinin ve Çocuk Forumunun 2007 yılına kadarki faaliyetleri daha ziyade öngörülebilir faaliyetlerdi. Komiteler Forumda tartışılan görevleri yerine getirir ve sonra bir dahaki Forumda bunlar hakkında geriye dönük raporlar sunarlardı. Aynı Forumda bir sonraki yılın gündemi de belirlenirdi. Yatağında akan bir nehir gibiydiler; giderek daha derinleşip genişliyor fakat etrafındaki setleri yıkmayı ve etrafındaki toprakları da verimleştirmeyi düşünmüyorlardı. Son üç yıl içinde ise bu durum değişti ve hem komiteler hem de Forum, ülkenin bütünüyle - ve dünya ile - çok sık karşılıklı etkileşime girmeye başladı.

Önceki bölümde, Çocuk Forumu ile TBMM arasındaki işbirliği hakkında bilgi edindik. Aynı zamanda Çocuk Danışma Kurulu'nun çocukların görüş açısını sunması için nasıl giderek daha fazla davet edildiğini gördük. Bir başka örnek ise Mart 2009'da İstanbul'da gerçekleştirilen Dünya Su Zirvesi'nde yaşandı. Bu etkinliğin bir parçası olarak Dünya üzerindeki 21 ülkeden 150 temsilci kendilerini ilgilendiren su sorunu üzerine tartışmak ve daha sonra bütün Forum katılımcılarına dağıtılan bir deklarasyon hazırlamak üzere bir araya geldi.

Çocuk hakları komiteleri ülkeler arasında barışın teşvik edilmesi, kültür mirasının

korunması ve turizm yoluyla ekonomik kalkınmanın sağlanmasını amaçlayan bir BM projesinde de yer almaktadır. Proje kapsamında, İstanbul'da başlayıp Kars'ta sona eren bir "Dostluk, Barış ve Uyum Treni" gezisi de bulunmaktadır. Yol boyunca sekiz ildeki müzelerde çocuk bölümleri kurulacaktır. Söz konusu iller şunlardır: İstanbul, Eskişehir, Ankara, Kayseri, Sivas, Erzincan, Erzurum ve Kars. Çocuk hakları komitesinin üyeleri bu müzelerin yönetilmesi ve geliştirilmesi süreçlerinde sorumluluğu paylaşmaya önümüzdeki yıllarda da devam edecektir.

Çocuk hakları komitelerinin üyeleri 2008 yılında beş, 2009 yılında ise yedi tane bölge toplantısı gerçekleştirdi. Bu toplantıların amacı yalnızca deneyim paylaşmak değil, komitelerin yönetim mekanizmasını – çalışmalarını organize etme, yeni üye alma ve eğitime, finansman sağlama, kararları demokratik şekilde alma, kayıt tutma ve medyayla temas sağlama becerileri dahil olmak üzere – güçlendirmektir. Hem İl Çocuk Hakları Çocuk Komiteleri hem de İl Çocuk Hakları Yetişkin komiteleri bu ve başka konularla ilgili bir el kitabı ve çeşitli eğitimler aldı.

Bazı çocuklar yurtdışı seyahatleri de gerçekleştirdi. Ulusal eş-koordinatör Rifat

Cankat, Aralık 2007'de New York'ta gerçekleştirilen "World Fit For Children +5" (Beş Yaş Üstü Çocuklar için Uygun bir Dünya) toplantısında Türkiye'yi ve bölgesini temsil etti. Cankat böylece 2002 yılında, BM Genel Kurulu'nda çocukların ilk kez konuşma yaptıkları o ilginç BM Özel Oturumu'na katılan Mehmet Yeşilyurt'un izinden gitmiş oldu.

2007 yılı, o sırada sırasıyla 14 ve 12 yaşlarında olan Faruk Yılmaz ve Havva Kaçar için de unutulmaz oldu. Bu iki genç sanatçı, sanat eserlerinin, Çocuk Forumu sponsorlarından UNILEVER-Algida tarafından düzenlenen uluslararası bir proje kapsamında sergilenmek üzere seçilmesinin ardından Mart ayında Londra'daki ünlü Tate Gallery'de gerçekleştirilen bir uluslararası törende Türkiye'yi temsil ettiler.

2009 Ekim Ayında Çocuk Forumu eş koordinatörü Ayşe Gizem Birkan ve İstanbul çocuk hakları komitesi üyesi Cem İnce, BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin yirminci yılı kutlamaları çerçevesinde İsviçre'nin Cenevre kentinde gerçekleştirilen iki günlük bir toplantıya katıldılar. Bu da bizi tekrar birinci bölüme, hikâyemizin başladığı yere götürüyor.

Çocukların katılımı için yeni bir ulusal strateji hazırlanmış olup stratejide hem çocuklardan oluşan çocuk hakları komiteleri hem de okullar gibi başka organizasyonlar yer almaktadır.

SIRADA NE VAR?

Gelenekler çocukların katılımı için her zaman elverişli yönler barındırmamaktadır. Çocukların görüşleri ve deneyimleri-bırakın politikacıları veya kamu görevlilerini-ebeveynleri ve öğretmenleri tarafından bile nadiren merak edilmekte veya dikkate alınmaktadır. Yalnızca birkaç yıl öncesine kadar hiç kimse on sekiz yaşından küçükleri toplantılara, atölye çalışmalarına veya konferanslara davet etmeyi aklından bile geçirmiyordu.

Bugün çocukların katılımı daha az garipsenen bir durum. Çocuk hakları komitelerinin üyeleri, okullarda öğretmenlere çocuk hakları konusunda brifingler verdiler ve illerdeki valilikler kapılarını çocuklara açmaya başladılar. 1999-2000 yıllarında yürütülen çocuk hakları tanıtım kampanyası sırasında yapılan çalışmaların çoğunluğu, çocuklara kendi haklarıyla ilgili eğitim verilmesini kapsıyordu. Şimdi artık yetişkinler de çocuk haklarını çocuklardan öğreniyor.

Türkiye'deki çocuk hakları komitelerinin çalışmaları dünyanın dört bir yanından gelen ziyaretçilerden övgüler almaktadır. Bununla birlikte, bugün bile Türkiye'deki çocukların ancak ufak bir kısmı kendilerini etkileyen kararların alınması süreçlerine aktif olarak katılmak için çaba göstermektedir. Bu da şu soruyu beraberinde getirmektedir: Sırada ne var?

2009 yılında illerdeki çocuk hakları komitelerinin faaliyetleri ve bunların yarattığı etkiler üzerine bir gözden geçirme çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma, diğer kamu kurumlarının katılımı ve AB ve UNICEF'in desteğiyle SHÇEK tarafından

yürütülmüştür. Uzmanlar beş farklı ilde ziyaretler gerçekleştirmiş ve kamu kurumlarından temsilciler, çocukların katılımı hakkında Haziran 2009'da Ankara İlinde düzenlenen bir atölye çalışması için Çocuk Danışma Kurulu'yla bir araya gelmiştir. Bütün bunların amacı çocukların ve gençlerin katılımıyla ulusal strateji'nin hazırlanması için zemin hazırlamaktır.

Stratejide hem çocuklara hem de gençlere atıfta bulunmaktadır. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, normalde 18 yaşından küçük herkesi çocuk olarak kabul etmektedir. Bununla birlikte, daha büyük yaşta çocuklar, kişisel ve ailevi meselelerden eğitim ve çalışma yaşamına geçişe kadar pek çok konuda 18 yaş ve üzerindeki genç insanlarla ortak deneyimlere sahiptir. 18 yaş üstü gençler oy kullanma hakkına sahip olsalar da ihtiyaçlarını ifade etmek, toplumsal ve çevresel sorunların çözümüne katkıda bulunmak konusunda güçlükler yaşayabilmektedir.

Yeni ulusal strateji kapsamında, çocuk hakları komitelerinin daha fazla destek görmesi beklenmektedir. Bu da söz konusu komitelerin daha fazla faaliyet gerçekleştirmesini ve daha fazla çocuğa ulaşmasını sağlamalıdır. Komiteler ayrıca cep telefonları ve internet gibi bilgi teknolojilerinden daha fazla faydalanmaya teşvik edilecektir. Hâlihazırda komitelerin faaliyetlerinin takip edilmesi ve etkilerinin değerlendirilmesi için bir izleme ve değerlendirme sistemi tasarlanmaktadır. Komitenin yalnızca sorunları ortaya koymakla kalmaması, aynı zamanda çözüm bulmaya yardımcı olması da beklenecektir. Bu da çocukların katılımının yalnızca çocuklar için değil, herkes için iyi bir şey olduğunu ortaya koyacaktır.

Ulusal strateji, çocuk hakları komitelerinin yanı sıra okullardaki çocuk kulüplerinin de daha aktif olması çağrısında bulunmaktadır. Stratejide ayrıca, çocukların katılımının her alanda "ana akım" Bu kelimenin yerine daha anlaşılır bir kelime olmalı haline getirilmesinden bahsedilmektedir – başka bir deyişle, çocukların katılımı kamu yönetiminin ve kamu hizmetlerinin bütün alanlarında olağan bir uygulama olmalıdır. Bu da daha fazla yetişkinin çocuklara yönelik davranışlarını gözden geçirmesini ve onlar için olmaktan ziyade onlarla birlikte karar almayı öğrenmesini gerektirecektir.

KOORDİNATÖRLERİN BAKIŞI

Ulusal Çocuk Forumu'nun ve Çocuk Hakları Komitelerinin 2007-2010 yılların arasında kat ettikleri mesafeyi iyi bilen iki isim olan Damla Güldoğan ile İsmail Pelenkoğlu'na - Kasım 2009'da arkadaşları tarafından çocuk hakları komiteleri ulusal koordinatörlüğü görevine seçilmişlerdir- hem çalışmalarını hem de koordinatör olmanın, hayatlarına olan etkisini sorduk.

Yakın zamana kadar birçok arkadaşı gibi kendisi de çocuk haklarından habersiz olan Bartınlı İsmail, "Ben önerildiğimde 'o da ne?' dedim", diye hatırlıyor 2007 Ulusal Çocuk Forumu'na katılımını. "Sonra çocuk hakları eğitimini aldım ve ben de eğitici oldum.

Herkese yardımcı olmaya çalıştım. Komitemizi çok ilerlettik. O günlerde Foruma bazı delegeler bir şey bilmeyerek geliyorlardı ama şimdi kimse boş gelmiyor. Bunda birçok kişinin büyük emeği var."

"İllerimize dönerken de 'ben bunu anlatmalıyım' havasında herkes," ekliyor son iki Ulusal Çocuk Forumu'nun Muğla temsilcisi Damla. Ankara'da milletvekili, illerde vali ve belediye başkanlarıyla çalışmak çocuklara birçok şey kazandırıyor. "Normalde ben girişimci bir insanım," diyor Damla, "ama çocuk hakları komiteleri sayesinde büyük adamlar önünde de çekinmemeyi öğrendim. Ben de büyük

adam gibi oluyorum. Çok rahat konuşuyoruz."

Damla'nın en çok önem verdiği konu illerdeki çocuk hakları komitelerinin birbirinden haberdar olması. Bu nedenle sürekli iletişim kuruyor. Ailesine, yaklaşan yükseköğretime giriş sürecine rağmen bu yoğun faaliyetlerini kısıtlamayı hiç düşünmedikleri için teşekkür etmeyi ihmal etmiyor. Bir de diğer yetişkinler çocuk hakları konusunda bu kadar duyarlı olsa!

İsmail, SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından ülke genelinde ücretsiz olarak hizmet veren "Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk Ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı" nın tanıtımı için Bartın, ilinde çalıştıklarını söylüyor. İsmail ayrıca, "Hem Türkiye'nin her

tarafından arkadaşlarla tanıştım, hem de çocuk hakları konusunda her türlü insanlarla konuşmaya fırsat buldum. Güzel bir şans oldu bize ve biz de onu değerlendirmeye ve hakkını vermeye çalışıyoruz" diyor.

Dil öğrenip uluslararası bir alanda kariyer yapmaya düşünen İsmail, çocuk hakları adına yaptığı çalışmaların yaşamına, geleceğine ışık tutacağından emin. "Bu biçimde yetiştik, böyle yaşayacağız," diye tamamlıyor sözlerini. Tıp doktoru olma hedefi olan Damla da, "bu işlerden" çekilebileceğini hiç düşünmüyor.

ÖNEMLİ TARİHLER

- Kasım 20, 1989 : Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin BM Genel Kurulu tarafından kabulü
- Eylül 14, 1990 : TC Hükümeti Çocuk Haklarına dair Sözleşme'yi imzalıyor
- Nisan 4, 1995 : Sözleşme TC Hükümeti açısından Uluslararası düzlemde bağlayıcılık kazandı.
- Kasım 20, 1999 : Çocuk Hakları Kampanyası Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı Köşkünden başlatılıyor; il çocuk hakları komiteleri kuruluyor
- Kasım 20-21, 2000 : Birinci Ulusal Çocuk Forumu çocuk katılımı konusunu tartışıyor
- Nisan 23, 2001 : "Çocuklar için Evet" kampanyası Türkiye'de başlatılıyor
- Kasım 19-20, 2001 : İkinci Ulusal Çocuk Forumu "Çocuklar için Evet" çerçevesindeki görevleri tartışıyor
- Mayıs 8-10, 2002 : Birleşmiş Milletler Özel Çocuk Oturumu
- Kasım 19-20, 2002 : Üçüncü Ulusal Çocuk Forumu Çocuklar için Ulusal Eylem Planını tartışıyor
- Kasım 19-20, 2003 : Dördüncü Ulusal Çocuk Forumu ve kız çocukların eğitimi bağışıklama, kadın ve çocuklara yardım hakkı ve iyotlu tuz gibi alanlardaki girişimler
- Kasım 20, 2004 : Beşinci Ulusal Çocuk Forumu ve çocuk hakları eğitimi
- Kasım 16-20, 2005 : Altıncı Ulusal Çocuk Forumu ve çocuk hakları eğitimi
- Kasım 18-21, 2006 : Yedinci Ulusal Çocuk Forumu çocukların kendi çocuk hakları kampanyalarını başlatmaları
- Kasım 19-21, 2007 : Sekizinci Ulusal Çocuk Forumunda Çocuk Hakları Tanıtım Kampanyası değerlendiriliyor; delegeler Cumhurbaşkanı Gül tarafından kabul ediliyor
- Aralık 11-12, 2007 : Birleşmiş Milletler üst düzey genel toplantısı: "Çocuklar için Uygun Bir Dünya +5"
- Kasım 19-21, 2008 : Dokuzuncu Ulusal Çocuk Forumu; TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi'nin kuruluşu ilan ediliyor. Çocuk Danışma Kurulu oluşturuluyor
- Mart 12-17, 2009 : Çocuk hakları komitesinin üyeleri İstanbul'daki Dünya Su Forumu'na katılıyor; başka ülkelerden gelen çocuklarla birlikte çocuk deklarasyonu yayınlanıyor
- Haziran 16-19, 2009 : Ulusal Çocuk Katılımı Stratejisi'nin geliştirilmesine yönelik atölye çalışması
- Ekim 8-9, 2009 : Çocuk hakları komitesinin üyeleri Çocuk Hakları Sözleşmesinin 20. yılı dolayısıyla Cenevre'de düzenlenen toplantıya katılıyor
- Kasım 17-20, 2009 : Onuncu Ulusal Çocuk Forumu; TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi'nin web sitesi yayına başlıyor
- Haziran 17-18, 2010 : Çocuk Danışma Kurulu üyeleri UNICEF tarafından İstanbul'da düzenlenen çocukların katılımı hakkında uluslararası danışma toplantısına katılıyor

